

Η ΡΕΚΛΑΜΑ ΕΝ ΕΛΛΑΔΙ

δυναμωμένο ἀπὸ τοῦ Τσιρίγου τὸ στενὸ καὶ ὁ ἀνε-
μος, ἄξιοι καὶ οἱ δυὸ καπετάνιοι, ἐπόδισαν σύνωρα
τὰ καμαρωτὰ πλεούμενα καὶ τοὺς ἔδωσαν δρόμο
στ' ἀνοιχτὰ τὰ πέλαγα.

Τότε πιά οἱ καπετάνιοι ἔπесαν στὰ γόνατα. Φῶς
φανερὰ ἔβλεπαν τώρα πῶς ἦταν θέλημα θεοῦ ν'
ἀπομείνουν ἀπάνου στὸ ἔρημο καὶ φοβερὸ ἀκρω-
τῆρι. Ἀνεβαίνουν ἀμέσως στὰ πλευρά του καὶ γτί-
ζουν ἐκεῖ τὰ εἰκοσιτέσσερα μοναστήρια. Μὰ τ' ἀθά-
νατο νερὸ ἀπὸ τότε πάει, ἐχάθηκε. Μονάχα δύο φορές
τὸ χρόνο, στὴν πρώτη Ἀνάστασι καὶ τῆς Σωτή-
ρος, τὴν ὥρα ποῦ ἀνοίγουν τὰ Ἐπουράνια, ὁ βρά-
χος ρίχνει ἀπὸ μία στάλα στὴ γῆ· μὰ κανεὶς δὲν
τὴν εἶδε. Πολλοὶ πηγαίνουν καὶ ξενυχτοῦνε μέσα
στὴ σπηλιά. καλόγεροι καὶ λαϊκοί, ἄντρες καὶ γυ-
ναῖκες, μὲ τὰ μαντήλια στὰ χέρια καὶ τὰ μάτια
κολλημένα στοῦ βράχου τὸ ζῆλευτὸ μαστάρι. Μὰ
ἄδικα ξενυχτοῦν. Ὁ βράχος τὸ βγάζει· καὶ ἡ γῆ τὸ
ἀναρουρᾷ ἀχόρταγῃ. Νομίζεις φοβάται· καὶ αὐτὴ ἡ
χαρμοφάγα μήπως τ' ἀποχτήσει· ὁ μαῦρος ἄνθρω-
πος καὶ γλυτώσει ἀπὸ τὸ φοβερὸ τῆς χωνευτῆρι.
Καὶ οἱ ξενυχτισμένοι φεύγουν κάθε χρόνο μὲ τὴν
ἴδια πίκρα στὴν ψυχὴ, μὴν ἔχοντας ἄλλη εἰκόνα τῆς
ἀθανασίας παρὰ τὰ ἀτάσπρα κόκκαλα τῶν σκο-
τωμένων, ποῦ κοίτονται σωρὸς ἀκόμη στὴ μέση τῆς
σπηλιάς. Ἐγὼ τὰ εἶδα· καὶ ἐγὼ ἄκουσα γιὰ τῆς
φρεγάδες τῆς βασιλικῆς. Ἐκεῖνες μονάχα — ἀκοῦτ'
ἐμένα — ἐκεῖνες μονάχα ἤσαν τὴν ἀθανασία! Ἀφοῦ
παράδειραν στ' ἀνοιχτὰ τὰ πέλαγα κατέβηκαν συγ-
κυλῆς στοὺς ξανθοὺς ἄμους τοῦ βυθοῦ. Ἡ μία
βρίσκεται στῆς Κρήτης τὰ νερά, ἡ ἄλλη στῆς Ρό-
δου καὶ οἱ ἄλλες ἀνάμεσα στὰ Δωδεκάνησα. Κ' εἶνε
ἀκόμη ἴδιες καὶ ἀπαράλλαχτες, ὅπως τὴν ἡμέρα
ποῦ πρωτοφάνηκαν στὰ νερά τοῦ Καθομαλῆ. Εἶνε
χυτῆς πρύμνη-πλώρη καὶ ἔχουν τῆς ἀρματωσῆς τους
βασιλικῆς καὶ ἐκεῖνες. Τὰ κατάρτια τοὺς ἀτόφια
προὔττειν ἀπὸ κάτω στὴ σκάτσα ὡς ἀπάνου στὴ
γαλέτα. Τῆς ἀντένες τους ὅλες ἀτσαλένιες. Τὰ
σχονιά καὶ τὰ ξάρτια ἀπὸ καμηλότριχα καὶ τὰ
πανιά τους ὀλομέταξα. Ἀνρωτήσης γιὰ τῆς κου-
παστῆς καὶ τῆς μπαταρίας τους στὸ σύρμα εἶνε ντυ-
μένες. Κ' ἔχουν στὴν πλώρη γιὰ θαλασσομάχο ἓνα
διαμαντοκόλλητο σταυρὸ, τρόπο τῶν στοιχείων καὶ
φρίκη τοῦ κυμάτου. Στὴν πρύμνη, ἀπάνου στὸ τι-
μῶν τὸ ἄγιο τὸ Βαγγέλιο καὶ στὸ μεσανὸ κατάρτι
ψηλὰ τὴν Παναγιά, ποῦ λάμπει σὰν αὐγερινός.
Κάθε αὐγὴ στὸ πρῶτο ἀνάβλεμμα τοῦ ἡλιοῦ οἱ
φρεγάδες ἀστραποβολοῦν, σὰν πυρκαϊῆς κολῶνες
μέσ' στὰ γαλανὰ νερά. Τώρα φυγὴ δὲν ἔχουν· ἔρ-
μες εἶνε ἀπὸ ναῦτες καὶ ἀπὸ καπετάνους. Μὰ θὰ
ἐρθῇ ὥρα ποῦ φυγὴ θὰ πάρουν καὶ γοργόνες γοργο-
κίνητες θὰ μᾶς σύρουν στὰ πατρογονικά μας τὰ
Μπουγάζια, στὸ δοξασμένο θρόνον τοῦ ἀναστημένου
μας τοῦ Βασιλιά. Ἐκεῖνες μονάχα — ἀκοῦτ' ἐμένα
— ἐκεῖνες μονάχα ἤσαν τὴν ἀθανασία».

ΑΝΔΡΕΑΣ ΚΑΡΚΑΒΙΤΣΑΣ

Ἐπισκοπῶν τις τὰ τῆς ἐν Ἑλλάδι γενομένης
ρεκλάμας καὶ βλέπων τὴν τετάρτην σελίδα τῶν ἡμέ-
τερων ἐφημερίδων πλήρη εἰδοποιήσεων παρακινεῖται
εἰς τὸ νὰ ἐρωτήσῃ «πρὸς ἡγῆσιν ἄρα γε ἡ ρεκλάμα ἐν
Ἑλλάδι ἐπὶ τοσοῦτον ὥστε νὰ ἐκπληροῖ τὰς ἀνάγκας
τοῦ τόπου καὶ νὰ ἀνταμειβῆται καὶ ὁ τύπος ἐξ
αὐτῆς;» Φρονῶ ὅτι ἡ ἀπάντησις εἶναι ἀρνητικὴ,
καὶ ἀρκεῖ πρὸς τοῦτο νὰ σᾶς ἀναφέρω ἐκ σημειώ-
σεων ἃς ἔλαβον παρ' αὐτῶν τῶν γραφείων τῶν ἐφη-
μερίδων, ὅτι οἱ ἔμποροι μας ἀποφεύγουν τὴν ρεκλά-
μαν. Τὸ μεγαλύτερον ποσὸν σήμερον πληρόνουν
εἰς τὰς ἐφημερίδας διὰ ρεκλάμας οἱ κατασκευασταὶ
κονιάκ, ἀναλογοῦσι δὲ δι' ἕκαστον αὐτῶν καὶ δι'
ἐκαστὴν τῶν τριῶν μεγάλων μας ἐφημερίδων, Ἐφη-
μερίδα, Ἀκρόπολιν καὶ Ἀστὺ (τῆς Ἐφημερίδος
τῶν Συζητήσεων μοὶ ἐλλείπουσι σημειώσεις καθότι
μόλις συνεπλήρωσε τριμηνίαν ἀπὸ τῆς ἐκδόσεως),
ἐξακόσια περίπου δραχμαὶ ἦτοι χίλια ὀκτακόσια
καὶ διὰ τὰς τρεῖς κατ' ἑτος, ἂν δὲ προσθῶμεν καὶ
τὰ εἰς μικρὰς ἐφημερίδας πληρόνόμενα — δις χίλια
μέχρι δις χιλίων καὶ πεντακοσίων δραχμῶν. Τί εἶναι
τὸ ποσὸν τοῦτο ἀπέναντι τῶν καταβαλλομένων ὑπὸ
οἰκῶν εὐρωπαϊκῶν ἑνταῖθα ἐν Ἑλλάδι; Ὁ Γερ-
μανικὸς ἐξαγωγικὸς συνδεσμός καὶ ἡ Ἀμερικανικὴ
Ἐταιρία ῥαπτομηχανῶν Σίγγερ μόνον εἰς τὴν Ἀ-
κρόπολιν κατέβαλον ἂν χιλίας πεντακοσίας δραχ-
μὰς τὸ παρελθὸν ἔτος. Καὶ ὅμως βεβαίως εἰς τὴν
ρεκλάμαν ὀφείλουσι καὶ ὁ Γερμανικὸς σύνδεσμος καὶ
ἡ Ἀμερικανικὴ ἔταιρία τὴν ἐπικράτησιν τῶν προϊόν-
των αὐτῶν. Αἱ ῥαπτομηχαναὶ Σίγγερ σήμερον εἰσῆ-
χθησαν καὶ εἰς τὰ μικρότατα χωρία τῆς Ἑλλάδος,
τὰ δὲ προϊόντα τοῦ Γερμανικοῦ ἐξαγωγικοῦ συνδέ-
σμου διαδίδονται μετὰ περισσῆς ταχύτητος, καὶ
ταῦτα ἐνῶ πλείστα εἶδη ἰθαγενεὺς παραγωγῆς,
πλείστα βιομηχανία ἐγχώριοι παραμένουσιν ἄγνω-
στοι. Οἱ ἡμέτεροι ἔμποροι καὶ βιομήχανοι δὲν ἔλα-
βον ἐτι ὑπ' ὅψιν ἀρκούντως, ὅτι ἡ ρεκλάμα καὶ μό-
νον εἶναι ἐκείνη, ἥτις θὰ διαδώσῃ τὰ εἶδη τῶν καὶ
ὅτι σήμερον ἐν Ἑλλάδι ὅπου ὑπάρχουσι τοὐλάχιστον
100,000 ἀναγνώσται τὴν ἡμέραν, μόνον ὁ τύπος
δύναται νὰ τοὺς καταστήσῃ γνωστοὺς. Ἀνέγνωσα
ποῦ ὅτι ὁ μέγας κατασκευαστὴς γυναικείων ἐνδυ-
μάτων καὶ ἐν γένει γυναικείων εἰδῶν ἐν Βερολίνῳ
Χέρτζοχ, διηγεῖτο εἰς ῥεπορτερ ἐφημερίδος, ὅτι
ἐφρόνει ποτὲ ὅτι τὰ ἐξοδα τῶν εἰδοποιήσεων ἐν ταῖς
ἐφημερίσιν ἦσαν περιττά. «Εἰργαζόμεν, λέγει, ἐλά-
χιστα καὶ ἥμην ὑποχρεωμένος ἐκ στενοχωριῶν νὰ
κλείσω τὸ κατάστημά μου. Ἀπεφάσισα νὰ δημο-
σιεύσω εἰδοποιήσεις καὶ ἐξώδευσα τὸ πρῶτον ἔτος
χίλια μάρκα καὶ ἔκλεισα τὰ βιβλία μου μὲ κέρδη
30,000 μάρκων. τὰ ἐπόμενα ἔτη ἐξώδευσα δι' εἰ-
δοποιήσεις 30,000 μάρκων, καὶ τὸ κέρδος ἀνέβη εἰς
100,000 καὶ τώρα ἐξώδευω 400,000 καὶ τὰ κέρδη
μου ἀνέρχονται εἰς ἑκατομμύρια. Τὸ παγκόσμιον
ὄνομά μου, ἡ φήμη μου, ἡ πίστις μου κατὰ 99 τοῖς
ἑκατὸν ὀφείλονται εἰς τὴν ρεκλάμαν».

Κατὰ τὴν τελευταίαν Ὀλυμπιακὴν ἐκθῆσιν μετ-
εἶχον τῆς ἐπιτροπῆς τοῦ Β'. τμήματος Ἀθηνῶν,
καὶ μετὰ τῶν συναδέλφων μου συμπεριῆλθον τὸ
τμήμα τοῦτο, ἐρευνῶν τὰ τῆς ἐγχωρίου βιομηχα-
νίας καὶ ἐνεργῶν ὅπως οἱ κατασκευασταὶ πέμψωσι
τὰ προϊόντα τῶν εἰς τὴν ἐκθῆσιν. Ἀνεύρομεν δὲ
πολλὰς ἐγχωρίους βιομηχανίας καὶ παρεκινουμένους
τοὺς κατασκευαστὰς νὰ γνωρίσωσι τὸ ἔργον τῶν διὰ
τοῦ τύπου. Δὲν ἠδύναντο νὰ πεισθῶσι καὶ ἤρχοντο
εἰς τὴν πρὸς τοὺς ἐμπόρους πώλησιν τῶν προϊόντων
τῶν, ἅτινα ἔπειτα μετεπωλούντο ὡς εὐρωπαϊκά.
Ἰδίως ἐνθυμούμαι, ἐξέπληξαν ἡμᾶς τὰ εἶδη τῆς
λευκοσιδηρικῆς. Κλωβοὶ πτηνῶν μικροὶ καὶ μεγά-
λοι, λουτρῶνες παντὸς εἶδους, καταίωνητικαὶ μη-
χαναί, κομψὰ νιπτήρων δοχεῖα, λύχνοι πετρελαίου
ἀπὸ τῶν ἀπλουστέρων καὶ εὐωνοτέρων μέχρι τῶν
τελειοτάτων κατασκευάζονται ἐνταῦθα καὶ οὐδεὶς
ἔτι τὰ γνωρίζει δι' ἑλλειψιν ῥεκλάμας. Μεταβαίνο-
μεν δὲ πρὸς τοὺς ἐμπόρους καὶ ἀγοράζομεν τὰ εἶδη
ταῦτα μὲ ὑπερτίμησιν 30 καὶ 40 % . Ἀλλὰ τοῦτο
μόνον; Προχθεὶς ἡ ὑπηρεσία τοῦ Συλλόγου εἶχεν
ἀνάγκην δεδεμένου εὐρετηρίου καὶ τοιοῦτον δὲν εὐ-
ρίσκετο παρὰ τοῖς χαρτοπώλαις. Ἐκ τυχαίας πλη-
ροφορίας ἐγένετο γνωστὸν, ὅτι ὑπάρχει ἐργοστάσιον
κατασκευάζον ἄριστα λογιστικὰ καὶ παντὸς εἶδους
δεδεμένα κατὰστιχα, εἰς ὃ προσεφύγομεν καὶ ἐπε-
τύχομεν τοῦ ποθυμένου. Πόσοι ἀκόμη γινώσκουσι
τὸ ἐν Κερκύρᾳ ἄριστον κατὰστημα χειροκροποίας;
Πόσοι τὰ ἐν Ζακύνθῳ σαπωνοποιεῖα τὰ κατασκευά-
ζοντα λαμπρὸν καὶ εὐθηνότατον σάπωνα; Πόσοι
τὰ ἐν ναστογράφου δύο καὶ τρία ἐργοστάσια τῶν
Ἀθηνῶν; Πόσοι τὰ φλανελλοποιεῖα τῆς Τριπό-
λεως; Πόσοι ἀκόμη τὰ πλεκτικὰ ἐνταῦθα ἐργοστά-
σια τὰ κατασκευάζοντα καὶ περιπόδια μάλλινα καὶ
βαμβακερά; Πόσοι τὸ ἐν Πάτρας ἐργοστάσιον νυ-
κτερινῶν ἑλλυχνίων; Πόσοι τέλος πάντων τὰ πολλὰ
εἶδη τὰ παραγόμενα ἀξιεπαίνως εἰ καὶ μετὰ κό-
που ἔτι ἐν τῷ τόπῳ, πωλούμενα δ' ὑπὸ τῶν ἐμπό-
ρων ὡς Εὐρωπαϊκά; Ἐφαρμόζεται βλέπετε ἀκόμη
ἡ παλαιὰ μέθοδος τῆς ἀπὸ στόματος εἰς στόμα
διαδόσεως τῶν πραγμάτων καὶ οἱ κατασκευασταὶ
πωλοῦντες τὸ ἐμπόρευμα ἀρκούνται εἰς τὴν σύστα-
σιν καὶ τὸν καλὸν λόγον τῶν φίλων.

Καὶ ὅμως ρίψατε ἐν βλέμμα ἐπὶ τῶν ξένων ἐφη-
μερίδων καὶ θὰ ἴδῃτε πῶς διατυμπανίζονται καὶ τὰ
μικρότερα τῶν πραγμάτων.

Ἐν τοῖς Fliegende Blätter τῷ γνωστῷ γε-
λοιογραφικῷ γερμανικῷ φύλλῳ δημοσιεύεται καθ'
ἐκαστὴν ἐβδομάδα εἰκὼν καλλιτεχνικὴ, ἄλλοτε ἄλλη,
μετὰ ποιήματος περιτέχον ἐνίοτε ἡ ἀστείου ἀνεκ-
δότου ἢ ἐλυστικῷ διηγηματίῳ. Καὶ ταῦτα πάντα
οὐδὲν ἄλλο εἶναι ἢ εἰδοποιήσεις περὶ τυλοφθόρου.
Γνωρίζετε πόσον στοιχίζει τὸ ἀπλουστάτον ἐκεῖνο
καὶ προχειρότατον θεραπευτικὸν τῶν κάλων; Μίαν
μάρκαν ἥτοι σήμερον δύο δραχμάς. Καὶ ὁ ἐφευρέ-
της τοῦ ἱατρικοῦ, Βαξμούθ καὶ Σα ἐν τῇ μικρᾷ
Γερμανικῇ πόλει Ὅπτενσε πληρῶνει μόνον εἰς τὸ
Fliegende Blätter 1000 φράγκα τὴν ἐβδομάδα διὰ
τὴν καταχώρισιν τῆς εἰδοποιήσεώς του, ἥτοι 52000
φράγκα κατ' ἔτος εἰς μόνην αὐτὴν τὴν ἐφημερίδα.

Φαντασθῆτε λοιπὸν ποῖαν κάμνει ἐξόδευσιν διὰ νὰ
πληρώσῃ αὐτὸ τὸ ποσὸν καὶ τὴν ἐξόδευσιν αὐτὴν
κάμνει χάρις εἰς τὴν ῥεκλάμαν.

Καὶ τοῦτο ἐν τῶν μικροτέρων παραδειγμάτων
τῆς εὐρωπαϊκῆς ῥεκλάμας. Ὅταν λάβῃτε ὑπ' ὄψιν
ὅτι ὁ ἀγγλος Χόλλοθαῦ ὁ γνωστὸς ἐφευρέτης τῶν
χαπίων, ἅτινα ἱατροῦσι πᾶσαν νόσον καὶ πᾶσαν
μαλακίαν, δαπανᾷ σήμερον ἐτησίως ἐν ἑκατομμύ-
ριον χρυσῶν φράγκων εἰς εἰδοποιήσεις καὶ ὁ γέρον
ἀποθανὼν κατέλιπε περιουσίαν 25 ἑκατομμυρίων
φράγκων, τί θὰ εἶπητε; Καὶ ὅμως ἦν ἀπλοῦς καὶ
ἄσημος βοηθὸς ἐν φαρμακείῳ ὅτε τὴν 15 Ὀκτω-
βρίου 1837 ἐδημοσίευσεν τὴν πρώτην αὐτοῦ εἰδο-
ποίησιν. Ἡ εἰδοποίησις προεκάλεσε πελατεῖαν καὶ
ἡ πελατεία αὐξήσιν ῥεκλάμας. Ἡδὴ μετὰ πέντε
ἔτη τῷ 1842 ἐξώδευεν 100,000 φράγκα ἐτησίως
δι' εἰδοποιήσεις, τῷ 1845 τὸ διπλοῦν, τὸ 1851
400,000, τῷ 1855 600,000 καὶ σήμερον ὡς ἄνω
εἶπον τὸ ἑκατομμύριον.

Κρίνω περιττὸν νὰ σῶς ἀναφέρω ἄλλα ὀνόματα
καὶ τὰ τοῦ Χόλλοθαῦ, Βαξμούθ καὶ Χέρτζοχ ἀρκού-
σιν. Ἀλλ' ἵνα λάβῃτε σαφεστέραν ιδέαν τῆς ἐν
Εὐρώπῃ καὶ Ἀμερικῇ ῥεκλάμας σῶς ἀναφέρω
τοῦτο. Ὁ ἐν Νέξ Ὑόρκῃ ἐκδιδόμενος Ἀγγλοαμε-
ρικανικὸς Χρόνος μόνον ἐξ εἰδοποιήσεων εἰσέπραξε
τῷ 1878 25 ἑκατομμύρια φράγκα, σήμερον δὲ
εἰσπράττει περὶ τὰ 60 ἑκατομμύρια. Ὁ Χρόνος
τοῦ Λονδίνου μίαν καὶ μόνην ἡμέραν, τὴν 18 Ἰου-
νίου 1875, κατ' ἀκριβῆ γενομένην καταμέτρησιν
εἰσέπραξε 45,000 φράγκων ἐξ 67 στήλων εἰδο-
ποιήσεων, ποσὸν δηλ. ἀναλογοῦν πρὸς τὴν ἐτησίαν
εἰσπραξίν 15-16 ἑκατομμυρίων φράγκων. Ὁ δὲ
Κῆρυξ τῆς Νεας Ὑόρκης ἔχει καθ' ἐκαστὴν 150-
180 στήλας εἰδοποιήσεων καὶ δύνασθε πλεον νὰ
ὑπολογίσῃτε τὰ εἰσοδήματά του.

Ὅπως δὴποτε ἡ ῥεκλάμα ἐπροχώρησε σήμερον
καὶ παρ' ἡμῖν ἐν σχέσει πρὸς τὴν πρὸ ἐτῶν ὑπάρ-
χουσαν, καὶ ἐν ταῖς Ἀθηναϊκαῖς ἐφημερίσι βλέπο-
μεν εἰδοποιήσεις οὐχὶ μὲν ὅσας ἔπρεπεν, ἀλλ' ὅπως
δὴποτε ἱκανάς. Ὁ τύπος τῶν εἰδοποιήσεων τούτων
εἶναι μονότονος καὶ μᾶλλον ἔχει τὸ διηγηματικὸν
ὑφός, τὸ ὕφος τῆς ἐξιστορήσεως τοῦ πράγματος ἢ
τὸν τύπον ἐκεῖνον τὸν εὐρωπαϊκόν, ὅστις ἀμέσως
σῶς προκαλεῖ τὴν προσοχήν, ὥστε ἀκουσίως φέρεσθε
πρὸς τὴν εἰδοποίησιν καὶ τὴν ἀναγινώσκετε. Ἐξ
ὅλων τῶν εἰδοποιήσεων τῶν φερομένων εἰς τὴν δ'
στήλην τῶν ἐφημερίδων μας, οὐδεμίαν σήμερον κινεῖ
τὴν περιέργειαν τοῦ ἀναγνώστου. Οὐτε τυπογρα-
φικὴν ἔχουσι φιλοκαλίαν, οὔτε ἐξαιρετικὴν τινα σύν-
θεσιν, εἰκόνες σπανίως συνοδεύουσιν αὐτάς καὶ αἱ
ὀλίγαι ὅσαι ὑπάρχουσι κακότεχνοι· τὰς πλείστας
δὲ διέπει ἡ αὐτὴ ξηρὰ μονοτονία. Ἐξαίρεσιν κή-
μνουσιν αἱ τῆς Ἐφημερίδος ἐν γένει, ἥτις καὶ τὰς
πλείστας ἔχει καὶ φροντίζει νὰ διατυπώσῃ αὐτάς
ἐν ποικιλίᾳ. Οὕτως εἰς αὐτὴν ὁφείλονται αἱ καθ'
ἐκαστὴν διάφοροι καὶ τὴν προσοχήν ἐρελκύνουσαι
εἰδοποιήσεις τοῦ καταστήματος Σουρμελῆ καὶ Φί-
λωνος, ὅπερ διαπρέπει ἐν γένει ἐν ταῖς εἰδοποιήσε-
σιν αὐτοῦ. Ὁμοίως τὸ πηλοπωλεῖον Ἀστὺ δημο-
σιεύει ἀπὸ καιροῦ εἰς καιρὸν εἰδοποιήσεις πεζῆς καὶ

γостαι καὶ τοὺς τοίχους κυρίως τῶν οἰκιῶν καλύπτουσι τὰ πένθιμα εἰδοποιητήρια τῶν θανάτων καὶ μνημοσύνων, τὰ θεατρικὰ προγράμματα καὶ ἐπὶ τῶν δακτύλων μεμετρημένοι εἰδοποιήσεις ἐμπορικῶν καταστημάτων ἰδίως δ' ἐκδοτικῶν. Εἰς ταύτας ὁμολογουμένως μεγάλην ὠθησιν ἔδωκε τὸ πηλοπωλεῖον τοῦ κ. Β. Κασδῶνη τὸ ὁποῖον ἐτοιχοκόλλησεν ἀπανταχοῦ τῆς Ἑλλάδος καλλιτεχνικωτάτας εἰδοποιήσεις. Σήμερον δ' ἐξέχουσι καὶ κατὰ ποικιλίαν συντάξεως καὶ κατὰ τὸ ἰδιόρρυθμον τοῦ τύπου αἱ τοῦ μεγάλου ἐμπορικοῦ καταστήματος τοῦ Ἑρμεῖου. Αἱ ἀμαξαὶ αἱ μεταφέρουσαι τὰ διάφορα εἶδη ἐμπορευμάτων εἰς τὰς οἰκίας δὲν ἔχουσιν τι τὸ ἰδιαῶν πλὴν ἐκείνων τῶν οἰκοδομητικῶν καταστημάτων Γλυκοβρύσεως, Ζάννου καὶ Ρῶς καὶ Καρβελλά. Οἱ δὲ λεγόμενοι ἐν Γαλλίᾳ hommes-sandwich πενιχρῶς ἀφορῶσι μόνον εἰς θεατρικὰς καὶ καφεναίῳ ὠδικῶν εἰδοποιήσεις.

Καὶ ὅμως ἢ οὕτως ἢ ἄλλως ρεκλάμα ἀνεπτύχθη ἱκανῇ ἐν Ἑλλάδι, ἀλλ' ὑπάρχει ὑπολινθάνουσα ὥς εἰπεῖν καὶ ὑπὸ ἄλλων τύπων ἐκπληροῖ τὸν προορισμὸν τῆς, εἶναι δ' ἡ ρεκλάμα τῶν ἐνυπογράφων διατρίβων καὶ εὐχαριστηρίων, δι' ἧς οὐχὶ μόνον τῶν ἱατρῶν αἱ θεραπείαι καὶ τῶν χειρουργῶν αἱ ἐγχειρίσεις διατυμπανίζονται ἀπανταχοῦ τῆς Ἑλλάδος ἀλλὰ καὶ ἄλλα κατώτερα καὶ κοινότερα ἐπαγγέλματα διασκαλπίζονται καθ' ἐκάστην. Ἰδίως μοὶ διήγειραν τὴν προσοχήν δύο εἰδοποιήσεις ἡ μὲν πενθοῦντος συζύγου ἡ δὲ πενθοῦντος πατρὸς εὐχαριστούντων τί νομίζετε; τὸν κόσμον τὸν παρευρεθέντα εἰς τὸ μνημόσυνον; τοὺς φίλους τοὺς συγκαλύσαντας μετ' αὐτοῦ; Οὐδὲν τούτων, ἀλλ' ἀπλῶς τὸν ζαχαροπλάστην τὸν κατασκευάσαντα τὸν δίσκον τῶν κολλύθων.

Ἰδοὺ ἡ μία.

«Τελέσας σήμερον τὸ μνημόσυνον διὰ τὸν θάνατον τοῦ προσφίλου μοι υἱοῦ εὐχαριστῶ ἐκ καρδίας τὸν ζαχαροπλάστην κ. . . διὰ τὸν καλλιτεχνικὸν δίσκον τῶν κολλύθων τὸν ὁποῖον κατεσκεύασε καὶ ὅστις διήγειρε τὴν προσοχήν ὅλων τῶν παρευρεθέντων. Συνιστῶ δὲ τούτον καὶ εἰς τοὺς φίλους καὶ τοὺς παρακαλῶ νὰ τὸν προτιμῶσιν εἰς παρομοίας περιστάσεις».

Ἰδοὺ καὶ ἡ ἄλλη.

«Τὴν παρελθούσαν Κυριακὴν ἐτέλεσα ἐν Μεγάραις τὸ μνημόσυνον τῆς μεταστάσης πολυκλαύστου συζύγου μου Μαριγῶς. Τὸν δίσκον τῶν κολλύθων κατεσκεύασε καλλιτεχνικωτάτα καὶ ἐφρόντισε νὰ ἀποστείλῃ καλῶς συσκευασμένον διὰ τοῦ σιδηροδρόμου ὁ ἀμύμητος πλέον καταστάς κατασκευαστὴς δίσκων καὶ ἀρχαιοτάτος τῶν ἐν Ἀθῆναις ζαχαροπλάστων κ. . . Διὸ καὶ ἐκφράζω πρὸς αὐτὸν τὰς ἀπερίους μοι εὐχαριστίας».

Ἐπειδὴ δὲ πρόκειται περὶ νεκρῶν ἐτέρα ρεκλάμα εἶναι κυρίου τινός ἐν τῇ Νέᾳ Ἐφημερίδι, ὅστις παρέστη ἐν τῷ α'. νεκροταφείῳ κατὰ τὴν νεκρῶσιμον ἀκολουθίαν τοῦ νεκροῦ προσφίλου αὐτῷ, ὥς γράφει, προσώπου. Καὶ ἀρχίζει μακρὰ ρεκλάμα ἐν ἣ ἐπαινέται τὸ καλλιτεχνικὸν τέλματον ὅπερ κέκτηται ὁ κατασκευάσας τοὺς ἐν τῇ κηδείᾳ στεφάνους καὶ σταυρούς. Καὶ προσθέτει ὅτι ἐν τῇ κατασκευῇ ταύτῃ νεκρωσίμῳ τέλετῇ ἧς συμμετέσχεν ὁ ἐκλεκτότερος τῆς πόλεως μας κόσμος οὐδὲν ἄλλο ἐποίησαντο αἰσθῆσαι ἢ οἱ σταυροὶ καὶ οἱ στέφανοι, αἱ παραδείσεις τῇ ἀληθείᾳ καὶ μετὰ

καλλιτεχνικωτάτου ζήλου φιλοπονηθέντες καὶ οἱ τινες ἠπάτησαν τοὺς ὀφθαλμοὺς πάντων ἐκλαδόντων αὐτοὺς ὡς ἐκ ψευδῶν ἀνθῶν πεποιημένους».

Καὶ ὁ ἀνθωπώλης ὁ τέως ἄγνωστος καὶ ἀληθῶς καλῶς ἐργαζόμενος ἠρκέσθη εἰς τὸν ἔπαινον τοῦ φίλου τοῦ καὶ προτιμήσας τὴν τοιαύτην ρεκλάμαν ἀντὶ τακτικῆς εἰδοποιήσεως δημοσιευομένης ἐκαστοτε καὶ δι' ἧς θὰ ἐγίνετο πλεῖστον γνωστός.

Εἰς τὸν κύκλον τῶν εἰδοποιήσεων τούτων ἐπιτρέψατέ μοι νὰ προσθέσω δύο ἐτέρας τὴν μίαν ἐκ τῆς Νέας Ἐφημερίδος, τὴν δ' ἐτέραν ἐκ τῆς Ἐπιθεωρήσεως.

«Ἀπὸ πολλοῦ συγνάζων εἰς τὸ ἀπέναντι τοῦ Ὑπουργείου τῶν Ναυτικῶν, καφεναεῖον ἢ Διεσθύνσις» καὶ εὐρίσκων ἐν αὐτῷ καφεῖ λίαν γευστικὸν καὶ μεγίστην καθαριότητα συνιστῶ εἰς τὸ κοινὸν τὸ καφεναεῖον τοῦτο εἰς τὸ ὁποῖον προσέτι διετηρήθη ἡ αὐτὴ τιμὴ τῶν 10 λεπτῶν».

Ἡ ἄλλη εἶναι ἀκόμη πλεον ἐμφαντικὴ καὶ ἰδιότροπος.

«Ἀκούσας ἐπαινούμενον τὸ ξενοδοχεῖον ἢ «Κοινὴ Γνώμη» κείμενον κλπ. μετέβην σήμερον μεσημβρίαν νὰ φάγω ἐν αὐτῷ. Ἐμείνα δὲ τὸσον εὐχαιριστήμενος ἐκ τῆς καθαριότητος καὶ τῆς εὐθιγείας ὥστε συνιστῶ αὐτό. Ἰδίως δὲ μετ' ἐκπληξίν εἶδον τὸ μέγεθος τῶν μερίδων αἱ ὁποῖαι εἶναι τὸσον μεγάλαὶ ὥστε ἐχόρτασα πολὺ καὶ τὸ ἐσπέρας δὲν ἤμυρσα νὰ φάγω. Βύρον λοιπὸν διπλὴν οἰκονομίαν».

Καὶ ὑπογράφεται ὁ γράφων τὰ ἀνωτέρω «Ὁ εὐγνώμων πολίτης».

Τοῦ εἶδους τούτου τῆς ρεκλάμας ἀπλῶς καὶ κατὰ κόρον ποιοῦνται χρῆσιν τινὲς τῶν ἱατρῶν τῆς πόλεως μας. Καὶ λέγω ἀπλῶς διότι θεραπεύοντες τινὲς αὐτῶν καὶ νόσους βδελυρὰς ἐκθέτουσιν ἔπειτα διὰ τοῦ τύπου τοὺς ἰαθέντας, ὁμολογοῦντας ἀναιδῶς ἐκεῖνα τὰ ὁποῖα κούφα, μόνος ὁ ἱατρός καὶ αὐτοὶ ἔδει νὰ γνωρίζωσι καὶ φθάνοντας μέχρι τοσαύτης ἀναισθησίας ὥστε νὰ ἐκθέτωσιν, ὡς συνέβη ἐν τινὶ τελευταίᾳ τοιαύτῃ εἰδοποιήσει καὶ τὰς ἰαθείας ἀδελφῶς τῶν. Ἐν τοῖς τοιοῦτοις βεβαίως τὸ πταίσμα εἶναι τῶν ἱατρῶν, οἵτινες ποιοῦμενοι κατὰ χρῆσιν τῆς ἀμαθείας καὶ τῆς ἀγαθοπιστίας τῶν θεραπευομένων ἀποσπῶσιν ἀπ' αὐτῶν ἐν πιστοποιητικόν, διὰ νὰ τὸ ρίψωσι κατόπιν εἰς τὴν δημοσιότητα ἀντὶ τακτικῆς εἰδοποιήσεως δηλούσης τὴν ἐιδικότητα τῆς ἱατρικῆς αὐτῶν. Βεβαίως πᾶς τις μετὰ βδελυγμίας ἀποστρέφει τὸ βλέμμα ἀπὸ τὰς ρεκλάμας ταύτας, πεπαισθημένος εἰς ποῖον βαθμὸν πλέον διαφθορᾶς ἐφθάσανεν ὥστε ἐνυπογράφως νὰ ὁμολογῇ πληθὺς ἀναισθητῶν ἀνθρώπων ὅσα ὁμολογοῦσι. Μοὶ ἔτυχε δὲ ποτε κάτῳι μιᾶς τῶν εἰδοποιήσεων τούτων νὰ ἴδω τὸ ὄνομα δημοδιδασκάλου καὶ διηρώτων τοὺς ἐν τῷ Ὑπουργείῳ μὴ ἡ δημοσίευσίς αὕτη καὶ μόνη δὲν ἤρκει ὅπως ἀπολυθῇ ἀμέσως ὁ μὴ αἰσχυρόμενος νὰ θέτῃ τὴν ὑπογραφὴν τοῦ κατῳθεν τοιαύτης ὁμολογίας πίστεως πρὸς τὸν ἱατρόν του.

Εἰς τὰς ρεκλάμας ταύτας ἱατρῶν ἀναισθητῶν προσθεταὶ αἱ ρεκλάμαὶ ψευδαγρυπῶν καὶ ἄλλων μετερχομένων τὸ ἱατρικὸν ἐπαγγέλμα, ἀγνοῶ πῶς ἄνευ ἐπιτηρήσεως τῆς ἀρχῆς. Οὕτω γνωστὰ εἶναι τὰ εὐχαριστήρια διαφόρων δῆθεν θεραπευθέντων, εὐχαριστούντων τὴν ἐν Ἀμπελοκήποις ἱατραινῶν ἥτις θεραπεύει πᾶσαν ἀσθένειαν. Γνωστὰ τὰ εὐχα-

ριστήρια πρὸς ἀστυνομικὸν κλητῆρα ἐν ἐνεργείᾳ ἰα-
τρεύοντα τὸν ὕδρωπα. Γνωστὰ τὰ εὐχαριστήρια
πρὸς ὀπωροπώλην καὶ τυπογράφον ἐντιμοτάτων
πολιτῶν πεπεισμένων ἐκ προσκαίρου ἀνακουφίσεως
τῶν πόνων, ὅτι ὄντως οἱ προσφιλεῖς αὐτῶν ἰάθη-
σαν ἐξ ἀνιάτων νόσων.

Τὸ νοστιμώτατον ὅμως ἐν ταῖς εἰδοποιήσεσι ταύ-
ταις εἶναι ὅτι πολλάκις οἱ ἀγύρται οὗτοι ἐνεκα τῆς
ἀνοχῆς τῆς ἀρχῆς δημοσιεύουσιν ἐνυπογράφους ἀγ-
γελίας αὐτοὶ οἱ ἴδιοι ἢ διὰ τῶν πελατῶν τῶν, ἐν
αἷς ἀποκηρύττουσι τὰ φάρμακα καὶ τὴν θεραπείαν
τῶν ἐπιστημόνων ἰατρῶν ὡς ψευδῆ καὶ βλαπτικὴν.

Ἀλλὰ μὴ πολλάκις καὶ γνωστῶν ἐπιστημόνων
ἰατρῶν τὰ ὀνόματα δὲν ἀναγράφονται ἐν ταῖς ἐφη-
μερίσι; Δὲν θέλω νὰ τοὺς καταδικάσω καὶ ἔχω τὴν
ἀρχάδαντον πεποίθησιν ὅτι ἡ εὐγνωμοσύνη ἀληθῶς
καὶ μόνη παρᾶγει τοὺς ἰαθέντας πρὸς τοῦτο. Εἰς
τινας ὅμως τῶν εἰδοποιήσεων δὲν φαίνεται ἀμέτοχος
καὶ ὁ ἐξυμνούμενος ἰατρός. Τοῦλάχιστον περὶ τοῦτου
πειθεὶ τὸ τετορνευμένον τῶν φράσεων τοῦ εὐχαρι-
στηρίου, καὶ δὲν δύναμαι νὰ πεισθῶ ὅτι ἀγράμ-
ματος ὡς τὸ πολὺ ἄνθρωποι ὡς ὁ ὑπ' ὄψιν μου ἐν
τοῖς Καιροῖς ἐργάτης, δύναται νὰ γράψῃ τὰ ἐξῆς :

«Παθὼν ἐκ λίθου τῆς κύστεως ἐντεθλυκασιμένου μάτην
κατέφυγον εἰς τόσους ἀσκληπιάδας. * * * Ὅτε πληροφορήθης
περὶ τοῦ ἄρτι ἐξ Εὐρώπης ἀφικθέντος * * * ὅστις ἐποίησατο
εἰδικωτάτας σπουδὰς ἐν Βιέννῃ καὶ Παρισίοις παρὰ δια-
φόροις ἰατροῖς, μετεκατέστην αὐτόν, ὅστις διὰ τῆς ἰδια-
ζούσης αὐτοῦ ἐμβριθείας καὶ τῶν ἐπιστημονικῶν αὐτοῦ
γνώσεων μὲ ἔσωσε. Διὸ κλ.»

Ἐν ταῖς ρεκλάμασι ταύταις τῶν ἰατρῶν δια-
κρίνω δύο ἐξαιρετικὰς, αἵτινες ὅμως παραδόξως ἀπο-
κηρύττουσι τὴν ρεκλάμαν. Ἡ μία τούτων ἀνα-
γράφει τὰ ἐξῆς.

«Ἐν σιγῇ χριστιανικῇ ἄνευ ρεκλαμῶν καὶ ἀγυρτικῶν
διατυμπανίσεων, χωρὶς μακρῶν προγραμμάτων καὶ ἐλκυ-
στικῶν προϋποσχέσεων καταρροπτουσὶν τὸ γόητρον ἀλη-
θοῦς ἐπιστήμης διὰ τὸ κενὸν αὐτῶν, τὸ κοῦφον καὶ ἐξεζη-
τημένον, διαχέων ἐξόχως τῆς φιλανθρωπίας τοῦ ὅσφ καὶ
περιλάμπρου ἐπιστήμης τὰ νάματα κτλ.»

Καὶ κατωτέρω ὁ ἐναντίας τῆς ρεκλάμας ἰατρός
ἀναγράφει διὰ τοῦ πελάτου του.

«Θὰ ἡλεγγόμην ἀχάριστος ἐν ἐμαυτῷ ἐὰν μὴ διὰ Στέν-
τορος φωνῆς καὶ τυρρηνικῆς σάλπιγγος διεσάλπιζον μίαν
τοιαύτην ἐπιστημονικὴν ἐξοχήτητα.»

Ὅμοια εἶναι καὶ ἡ κατωτέρω.

«Οἱ ἀληθεῖς ἐργάται καὶ σκαπανεῖς τῆς ἐπιστήμης ἀπο-
φεύγουσι τὸν διὰ τῶν ρεκλαμῶν θόρυβον τὰς δὲ πολυτίμους
καὶ σωστικὰς διὰ τὴν ἀνθρωπότητα γνώσεις αὐτῶν παρέ-
χουσιν ἀφθονως καθ' ἑκάστην. Μίαν τοιαύτην πολύτιμον
εἰς τὴν οἰκογένειάν μου συνδρομὴν παρέσχεν κτλ.»

Μακρὸς ἐγένετο ὁ λόγος ὁ περὶ ἱατρικῆς ρεκλά-
μας. Ἄς μοι ἐπιτραπῇ νὰ τὸν κλείσω διὰ τῆς ἐπο-
μένης ἐμμέτρου, ἐν ἣ ἀναγκάζομαι νὰ ἀναφέρω καὶ
τὰ ὀνόματα διὰ νὰ μὴ λείψῃ ἡ ποιητικὴ ἁρμονία
τοῦ συνόλου.

ΕΥΧΑΡΙΣΤΗΡΙΟΝ

Τῷ ἰατρῷ Μετῆγαλῃ Σκλήρῃ τῷ Λεωνίδᾳ
«Ὅτι μὲ ἐθεράπευσεν, εὐγνωμοσύνην οἶδα,
Πάσχοντα ἐκ νοσήματος σχεδὸν ἀθεραπεύτου,
Ὁ μὲ ἔκαμνε νὰ φανώμαι ὡχρὸς ἐντὸς καθρέφτου.
Ταχέως μὲ ἀπῆλλαξε τῆς νόσου τῆς χρονίας
Ἐκείνος ὃς φημιζέται καὶ ἐκτὸς τῆς Μεσσηνίας.

Μόνον μὲ παρεδέχθηκεν ὁ ἰατρός ὁ Σκλήρῃς
Ἄλλος οὐδεὶς ἐκ τῶν πολλῶν τοῦ εἶναι ὁ τόπος πλήρης
Ἄπαντες μ' ἀπῆλπισαν ἐκτὸς τοῦ Λεωνίδα
Πρὸς τὸν ὁποῖον χρεωστῶ ζωῆς μου τὴν ἐλπίδα.
Ἐν Ἀγριδοῦνῳ τῇ 26 Ἰουλίου 1893.

Ἰωάννης Κ. Πλέτους.

Συναφὲς πρὸς τὸ εἶδος τοῦτο τῆς ρεκλάμας εἶναι
ἡ κοινωνικὴ ρεκλάμα τὴν ὁποίαν ὁμολογουμένως
ἀνέπτυξε καὶ ἐσυστηματοποίησεν ὁ φίλος κ. Ἰωάν-
νης Καμπούρογλος ἐν τοῖς κοινωνικοῖς διαφοροῖς τῆς
ἐφημερίδος αὐτοῦ. Ἡ ἀρχὴ εἶναι ἀληθὲς ὅτι ἀνάγε-
ται εἰς χρόνους παλαιότερους καὶ πρῶτος εἰσηγητὴς
αὐτῆς ὑπῆρξεν ἡ μέχρις ἐσχάτων ἐκδιδόμενη Ταχύ-
πτερος Φῆμη. Ἦτο ἡ ἐφημερίς τοῦ καιροῦ κατὰ
τοὺς ἐπὶ Ὁθωνος χρόνους. Μαλιστὰ ἡ ἰδία ὁμο-
λογεῖ ἀφελῶς ἐν τινι φύλλῳ, οὐκ ἄνευ πικρίας πρὸς
ἄλλην συνάδελφον, τὸ πρόγραμμά της :

«Ἡμεῖς πολιτικὰ δὲν ἐγράφαμεν οὔτε γράφομεν. Ἡ
βιομηχανία μας περιορίζεται μόνον διὰ νὰ εἰδοποιῇμεν τὸ
κοινὸν ποῖος εἰσέρχεται καὶ ποῖος ἐξέρχεται ἀπὸ τὴν πόλιν
μας, ποῖος στεφανώνεται καὶ ποῖος ἡρραβωνίσθη καὶ τὰ
τοιαῦτα. Ἀποροῦμεν πῶς ὁ φίλος τοῦ λαοῦ φρονήσας τὴν
μικρὰν ταύτην βιομηχανίαν μας κατεχώρισεν εἰς τὸ πολυ-
τιμον φύλλον τοῦ ποῖος ἦλθεν ἀπὸ τὴν Ὑπάτην καὶ ποῖος
ἀπὸ τὴν Αἰγίναν».

Καὶ σήμερον μὲν ἀγγέλλονται οἱ τετελεσμένοι
ἄρραβῶνες, ἀλλ' ἡ Ταχύπτερος Φῆμη προαγγέ-
γелле καὶ τοὺς μέλλοντας νὰ τελεσθῶσιν. Οὕτως
ἀπαντῶμεν τὰ ἐξῆς διεφρονῶντες τὰ φύλλα αὐτῆς
τοῦ 1851 καὶ 1852 :

«Κατ' αὐτὰς διαπραγματεύονται πολλῶν ἀξιεράστων
νέων μετὰ θελξικαρδίων δεσποσυνῶν συνοικέσια. Μεταξὺ
αὐτῶν τὸ προσεχέστερον καὶ ἀποτελεσματικώτερον εἶναι τὸ
τοῦ κομφου καὶ φιλομούσου κ. Ἀλβέρτου τοῦ ἐμβολιαστοῦ».

Ἡ τὸ ἄλλο :

«Ἐπληροφορήθημεν παρὰ τοῦ κ. Καθοποῦλη ὅτι ὁ κ.
Βυστάβιος Στεφάνου μετέβη εἰς Κάρυστον διὰ νὰ ἐκτελέσῃ
τοὺς ἄρραβῶνάς του μετὰ μιᾶς ὁραίας καὶ πλουσίας νέας».

Ἡ τοῦτο ἀκόμη :

«Ἐφθασεν ἐνταῦθα ἀπὸ Πάτρας ὁ χρηστός μας νέος κ.
Λιόλιος, γραμματεὺς τοῦ ἐκεῖ Πρωτοδικείου ἐπὶ σκοπῷ ὡς
λέγουσιν νὰ ἀρραβωνισθῇ μετὰ τινος ἀγνώστου Κυρίας».

Ἀλλὰ καὶ ἡ ἐξῆς ἀναγγελία ἄρραβῶνων ἀναμε-
μιγμένη μετὰ πικνοταῖων ἄλλων εἰδήσεων εἶναι ἀξία
ἀναγραφῆς :

«Βεβαίως κατ' αὐτὰς ἀπὸ τῆς πατρίδος τοῦ Ναυπάκτου
ὅπου ὑπεῖγε καὶ διαπραγματευθῇ ἄρραβῶνα μὲ τινα χαρι-
στάτην νέαν ὃ χρηστός νέος κύριος Ἀνδρέας Σκιπίων ἡ
Σκουπίτσας. Κατὰ τὸ διάστημα τῆς ἐκεῖ διατριβῆς τοῦ
Ἰσχυσε διὰ τῆς συνέσεώς του νὰ φέρῃ εἰς ἁρμονίαν τοὺς
διαφόρους τοῦ νομοῦ ἀρχάς. Ἐνταῦθα δὲ τὸν ὑπεδέχθησαν
εὐμενῶς οἱ φίλοι του. Ἐκείθεν δὲ μᾶς ἔφερε καὶ εἰδήσεις
ὅτι ὁ φίλος μας Πλαστήρας ὑγιαίνει καὶ μετέβη εἰς Ἀγρί-
νιον πρὸς ἐπίσκεψιν τοῦ κ. Σκαλτσᾶ».

Ἄλλ' ἐπὶ τέλους ἡ εἰδήσις τῶν ἄρραβῶνων γνω-
στοῦ προσώπου ἢ καὶ φίλου τοῦ συντάκτου εἶναι
ἀξία λόγου. Ἄλλ' ὥσει μὴ ἤρουν ταῦτα ἡ Τα-
χύπτερος Φῆμη ἀνήγγελλε καὶ ἀπλῶς τὰ τῆς ὑγείας
τῶν φίλων τῆς, καὶ μὴ ἀσθενούντων. Οὕτως ἀνα-
γράφει τὰ ἐξῆς περὶ τοῦ Ν. Μπίλλερ τοῦ γνωστοῦ
ἐμφυολόγου δημοσιογράφου καὶ τελωνειακοῦ ὑπαλ-
λήλου, ὅστις κατ' αὐτὰς ἐξεμέτρησε τὸ ζῆν :

«Ὁ Συντάκτης τῆς Τρακατρουκάς Ν. Μπίλλερ παρε-
τηρήθη κατ' αὐτὰς χρίων ἄκραν ὑγείαν καὶ ζωηρότητα
οὐχὶ εὐκαταφρόνητον».

Ἀκόμη:

«Ὁ δικηγόρος κ. Χρηστόπουλος χαίρει ἄκραν ὑγείαν καὶ εὐχαριστεῖ τοὺς προσερχομένους πελάτας του».

Καὶ ἀφοῦ εἰδήσεις ἀπλᾶι περὶ τῆς ὑγείας φίλων ἀνεγράφοντο, πόσον καλὰ εἶχε τὸν τόπον τῆς ἡ ἐξῆς:

«Ὁ κ. Λουκάς Πύρρος ἐρχόμενος ἐξ Ἀμαρουσίου ἐφ' ἀμάξης ἔπεσε καθ' ὁδὸν καὶ κατέθραυσε τὴν χειρὰ του. Ἦδη ὁμως εὐρίσκεται εἰς ἀνάρρωσιν καὶ κἀθηταὶ ἀπονητὶ εἰς τὸ παράθυρον θεωρῶν τοὺς διαβαίνοντας φίλους».

Ἄλλ' ἐκ τῆς Ταχυπτέρου Φήμης μανθάνομεν καὶ ἄλλας λεπτομερείας περὶ γνωστῶν γνωστοτάτων ἄλλως προσώπων.

Οὕτως ὁ Σωτήριος Βέρροιος ἦν φίλος στενὸς τοῦ συντάκτου τῆς Φήμης καὶ περὶ αὐτοῦ ἔχομεν δύο πληροφορίας τὰς ἐξῆς. Ἡ μία ἀφορᾷ τὸν πῶγωνά του:

«Ὁ κ. Βέρροιος ἔχειρε τέλος πάντων τὸν δασύτριχον πῶγωνά του καὶ κατ' αὐτὰς ἀναχωρεῖ διὰ Χαλκίδα μετὰ τοῦ χρηστοῦ καὶ γενειοφόρου κ. Α. Καλοῦ».

Ἡ ἄλλη τὸν ψιὰθινον πῖλόν του.

«Ὁ κ. Σ. Βέρροιος διακρίνεται ἐφέτος μεταξὺ τῶν σκιαδοφόρων, διότι αὐτὸς μεταξὺ ἄλλων φορεῖ σκιάδιον ἐκ φοίνικος».

Μανθάνομεν καὶ ἄλλα μικρότερα τὸν ἐμβολιασμὸν π. γ.—Οὕτως ἀναγράφεται.

«Ἐμβολιάσθη κατ' αὐτὰς ὁ κ. Ποστολάκας. Ταῦτα πρὸς γνώσιν τῶν λοιπῶν συνομηλίκων του νεανιῶν».

Ἡ τὸν καθαρισμὸν τῶν ὀδόντων ἄλλων.

«Ἐφθασεν ἐνταῦθα ἐκ Σύρου ὁ τυπογράφος κ. Πολυμέρης ὑγιής καὶ εὐτραφής. Τὸ τυπογραφεῖόν του ἐν τῇ ἀπουσίᾳ του θέλει παύσει ἀπὸ τοῦ νὰ διαχέῃ τὰ φῶτα καὶ τὰς προόδους τοῦ αἵματος. Ἡ μετάβασίς του ἔγεινεν ἐνταῦθα ὑπαγορευθεῖσα ἀπὸ τὴν ἀνάγκην μόνην νὰ ἀνταμώσῃ τὸν ὀδοντοῖατρόν κ. Δεῦκοβιτς διὰ νὰ καθαρίσῃ τοὺς ὀδόντας του, κόσμημα ὥραϊον καὶ ἀναγκαῖον καὶ τὸ ὅποιον συνιστᾷ πολὺ καὶ νέους καὶ τὸ ὥραϊον φύλον».

Ἡ ἀκόμη καὶ τὰ στελλόμενα δῶρα εἰς ὠρισμένα ἄτομα ὧν βεβαίως μετεῖχεν ὁ ἀγαθὸς Συντάκτης.

«Οἱ τέσσαρες κοῦρκοι ἐνὸς ἀνθηροῦ καὶ χαριστάτου ἀξιωματικοῦ τῆς φρουρᾶς Ναυπλίου ἀφίχθησαν αἰσίως ἐνταῦθα. Ἐπίσης καὶ ὁ λαχῶς ἐνὸς γηραιοῦ ταγματάρχου».

Καὶ τὰς ἀναχωρήσεις ὁ Συντάκτης τῆς Φήμης ἐποίκιλλε διαφοροτρόπως. Ἰδοὺ συλλήβδην ἀναχωρήσεις διαφορῶν, ἐξαγγελλόμεναι διὰ μιᾶς εἰδήσεως.

«Τὴν 15 τοῦ Ἰουνίου ἀνεχώρησαν διὰ Πάτρας μετὰ Λούστριακόν πυρσόκαφον οἱ τελειοδιδάκτοι τοῦ Δικαίου, ὁ ζωγράφος κ. Χριστόδουλος Ἀργυρόπουλος, ὁ ἀγέρωχος κ. Κωνστ. Ἀσημακόπουλος, ὁ σκεπτικός κ. Ἀριστ. Κασιμάτης, ὁ ψυχρὸς κ. Γεράσι. Κατσαῖτης, ὁ συμπαθητικὸς κ. Γεράσιμος Λομβάρδος καὶ ὁ πτωχὸς τῷ πνεύματι κ. Λεωνίδας Κατσαῖτης».

Ἡ καὶ αὕτη ἀκόμη

«Κατὰ τὴν ἀναχώρησιν τοῦ Γαλλικοῦ ἀτμοπλοίου κατῆλθεν ἀπ' Ἀθηνῶν εἰς Πειραιᾶ ἀγέλη νέων θελξικαρδίων ρομμελιωτῶν εἰς τῶν ὁποίων καὶ σήμερον ἀκόμη φέρεται ἐπὶ τοῦ προσώπου του σημεῖα λύπης ἀνεκφράστου».

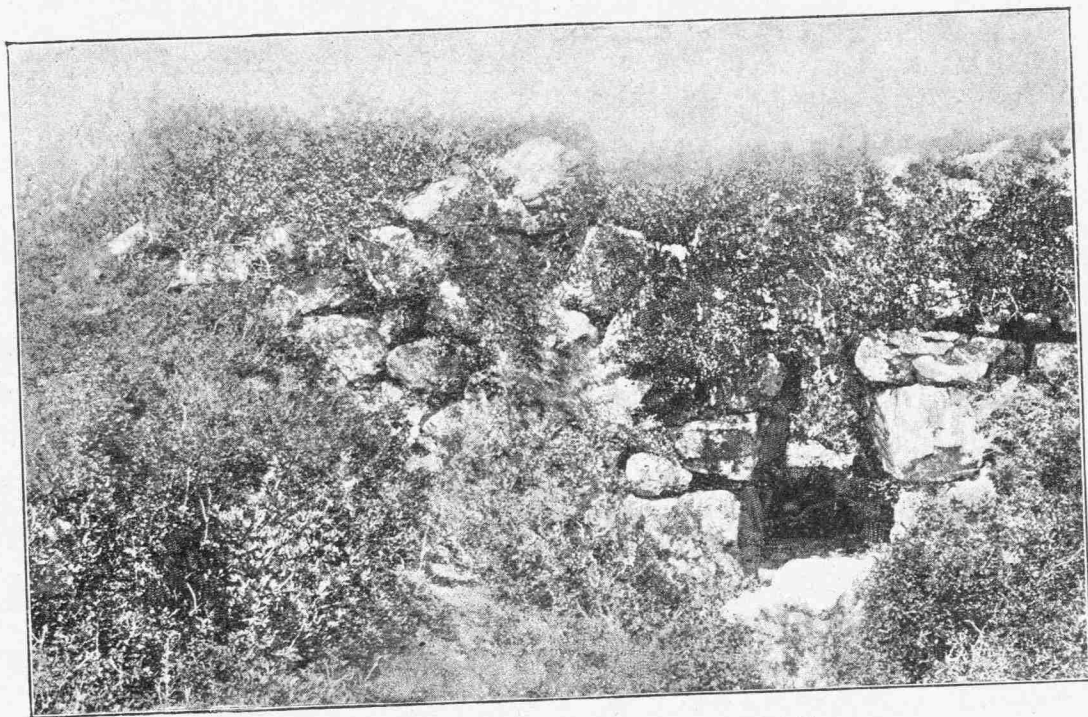
Πολλὰ εἶχον νὰ ἀναγράψω ἐκ τῆς κοινωνικῆς ῥεκλάμας τῆς Φήμης, ἀλλὰ πρέπει νὰ σπεύσω διότι ὁ καιρὸς ἐπείγει καὶ τὸ ἀνάγκωσμά παρκατενόμενον ἤθελε σὰς κοινῶσαι. Τελειῶναι λοιπὸν μετὰ τὰ δύο ταῦτα ἄξια ὄντως ἀναγραφῆς.

«Διήγειρε τὴν κοινὴν εὐχαρίστησιν ὁ κ. ταγματάρχης Λάμπρος Γούσης, ἀπαντήσας ἀξιοπρεπῶς καὶ μετ' ἐνθουσιασμοῦ εἰς τὸν κ. Δ. Σ. . .»

«Ὁ φοιτητὴς τῆς Ἱατρικῆς ἐλθὼν εἰς ῥῆξιν μετὰ τῆς ἐρωμένης του εὐρίσκεται ἤδη εἰς πλήρη ἁρμονίαν μετ' αὐτῆς».

Ὁ κ. Καμπούρογλος ἀναπτύξας τὸ εἶδος τοῦτο τῆς ῥεκλάμας προήχθη ἐξ ἄλλης ιδέας, χειριζόμενος δὲ μετὰ χάριτος τὸν κἄλαμον παρήγαγεν ἀληθῶς πρωτότυπα ἐν τῇ συντομίᾳ τῶν καὶ τῇ συνθέσει διαφοράκια. Ὁ κ. Καμπούρογλος πληροῖ ἐν τούτῳ ἀνάγκην τῆς κοινωνίας ἣτις ἐπιθυμεῖ καὶ θέλει τὴν τοιαύτην ῥεκλάμαν, πάντας δὲ τῷ τὴν ἐπιβάλλομεν. Οὕτω συνάγει μετ' ἐπιμελείας πάσας τὰς κοινωνικὰς εἰδήσεις τῆς τε πρωτευούσης καὶ τῶν ἐπαρχιῶν ἔχων καὶ τοῦτο ὑπ' ὄψιν, ὅτι ὅστις εἶδεν ἅπαξ μνημονευόμενον ἐπ' ἀγαθῷ τὸ ὄνομα αὐτοῦ ἐν τῇ ἐφημερίδι, ἀγαπᾷ αὐτὴν καὶ ἐξακολουθεῖ νὰ τὴν ἀναγινώσκῃ. Ὁ κ. Καμπούρογλος οὕτως ἔπλασεν ἐν τῇ ἐφημερίδι αὐτοῦ ἰδιαιτέραν στήλην ἔχουσαν τύπον ἰδιάζοντα ἀληθῶς ἐν τῇ καθ' ἡμᾶς κοινωνίᾳ. Ἀνεξαρτήτως τῶν κατατρωγόντων ἡμᾶς πολιτικῶν παθῶν, ἀνεξαρτήτως καὶ τῆς ὑπ' αὐτοῦ ἐπ' ἐσχάτων ἐγκαινισθείσης φιλολογικῆς καὶ γλωσσικῆς συζητήσεως, τὰ κοινωνικὰ αὐτοῦ διάφορα εἶνε τόπος οὐδέτερος, ἐν ᾧ ἀδελφωμένοι φέρονται πάντες. Ὁ κ. Καμπούρογλος δὲν ἐξετάζει τί φρονεῖ καὶ εἰς ποῖον ἀνήκει ὁ Α. ἢ ὁ Β. Ἐν τῇ στήλῃ τῶν κοινωνικῶν τοῦ διαφορῶν πάντες εἶναι φίλοι καὶ ἐπειδὴ εἶναι φίλοι πρέπει ἐκεῖ νὰ ἀναγραφῶσι πάντα τὰ εἰς αὐτοὺς ἀναφερόμενα.

Οὕτως ὁ μέλλων ἱστορικός, ἂν ἱστορίᾳ πρόκειται νὰ γραφῇ μετὰ ἔτη τῶν πτωχῶν μας χρόνων, ἀναδιφῶν τοὺς τόμους τῆς Νέας δύναται νὰ παρακολουθήσῃ τοὺς μέλλοντας μεγάλους ἡμῶν ἄνδρας καθ' ὅλας αὐτῶν τὰς φάσεις. Θὰ τοὺς εὖρη γεννωμένους ἀκριβῶς μετὰ τὴν ἡμέραν καὶ τὴν ὥραν, πολὺ δὲ θὰ μάθῃ καὶ ἂν ἦσαν προϊόν δυστοκίας τοὺς ἐπιστατήσαντας ἱατροὺς καὶ τὴν ἀναδεξαμένην τὸν μέλλοντα πρωθυπουργὸν μαῖαν. Θὰ ἀναγνώσῃ τὴν βᾶπτισιν αὐτῶν, ποῦ καὶ ὑπὸ τίνων ἐγένετο, τίνες παρῆσαν καὶ τί παρετέθη εἰς αὐτοὺς, Καμπανίτης ἢ Ὑβος, ἐν τῇ πόλει ἢ ἐν τῇ ἐξοχῇ καὶ ἂν ἐχόρευσαν ἢ ἀπλῶς νύχθησαν ἐν στενῷ ἢ εὐρεῖ κύκλῳ. Μέχρι τῆς ἡλικίας καθ' ἣν θὰ εἰσέλθῃ ὁ μέλλων ἀνὴρ εἰς τὸ σχολεῖον θὰ παρέλθωσιν ἐξ ἡ ἐπτά ἔτη, ἀλλὰ καὶ εἰς αὐτὰ θὰ ἀνεύρῃ ὁ ἱστοριοδίφης τὸν ἥρωα αὐτοῦ, ἂν ἀνασκαλεύσῃ τὴν ἐπέτειον τοῦ ἀγίου του ἡμέραν. Ἐκεῖ θὰ ἰδῇ ὅτι ὁ μικρὸς τάδε ἐορτάζει πρὸς χαρὰν τῶν γονέων του τὴν πρώτην ἐορτὴν του. Τὸ ἀκόλουθον ἔτος μεταβάλλεται εἰς χαριστάτον, τὸ τρίτον εἰς εὐφροῇ, τὸ τέταρτον εἰς εὐφρόνιστον καὶ οὕτω καθεξῆς. Ἐχομεν κατόπιν τὰς ἐξετάσεις του καὶ τὸν προβιβασμὸν ἀπὸ τῆς α' εἰς τὴν β' καὶ ἀπὸ τῆς β' εἰς τὴν γ'. τοῦ δημοτικοῦ. Εἰς τὸ ἀναμεταξὺ διεκρίθη ἀπαγγείλας εἰς τὰς ἐξετάσεις, χειροκροτούντων ἀπάντων τῶν παρισταμένων, τὴν Γρηᾶ μετὰ τὸ Καλάμι, ἢ διδάξας σκηνὴν ἐκ τῶν παιδικῶν διαλόγων τοῦ Κουρτίδου μετὰ τοῦ δεινὰ συμμαθητοῦ του. Καὶ ἐπέρχεται πλέον ἢ κατὰ τάξιν τοῦ εἰς τὸ Ἑλληνικὸν σχολεῖον τοῦ ὁποῖου τὰς τάξεις διέρχεται προβιβάζομενος μετ' ἐπαίνων. Πολλὰκις συμ-

Ψορείπια προϊστορικής γεφύρας ἐν Ἀργολίδι

πίπτει νὰ μὴ προβιβασθῇ, ἀλλ' ὅμως εὐρίσκονται καὶ διὰ τὸν τοιοῦτον δύο ἀγαθὰ λέξεις, ὅτι δηλ. διεκρίθη καίτοι κατὰ τὸ διάστημα τοῦ ἔτους ἀσθένεια βαρεῖα τὸν ἐπληξεν. Ἄλλ' ὅμως κοινῇ ἀποφάσει θὰ μείνῃ ἐν ἀκόμῃ ἔτος ἵνα τελειοποιηθῇ καὶ τὰ τοιαῦτα. Τοῦ Γυμνασίου αἱ σπουδαὶ διέρχονται σοβαρώτεροι καὶ ἔπειτα τὸ παιδίον γίνεται νεανίας. Οἱ περὶ τὰ γράμματα ἐπαίνοι δὲν τὸν ἐνθουσιάζουσι καὶ πολὺ καὶ δὲν εἶναι καὶ εὐκολὸν νὰ ἀποκτηθῶσιν. Ὑπάρχει ἄλλος τρόπος ἐπαίνου· ὁ νεανίας προσεκολλήθη εἰς τινὰ ποδηλατικὸν σύλλογον ἢ ἄλλον μαθητικόν, ἐγένετο ἀντιπρόεδρος αὐτοῦ ἢ γραμματεὺς, ποιεῖται ἐκδρομὰς, ἀριστεύει εἰς τοὺς ἐν Κηρисиᾷ ἢ Φαλήρῳ ἀγῶνας, ἀναγινώσκει ποίημα ἢ διατριβὴν ἐν τῇ α' ἢ β'. δημοτικῇ σχολῇ ἔνθα συνεδριάζει ὁ Σύλλογος, συμπαραισταμένον καὶ πλήθους ἐκλεκτοῦ καὶ τὰ ἐξῆς καὶ τὰ ἐξῆς. Τέλος ἢ οὕτως ἢ ἄλλως λαμβάνει τὸ ἀπολυτήριο αὐτοῦ καὶ γίνεται ἀκαδημαϊκὸς πολίτης. Ἀποθέωσις! Ἡ χαρὰ τῶν γονέων, ἡ συγχίνησις τῶν συγγενῶν καὶ τῶν φίλων, γράφονται καὶ ἀναγράφονται καὶ νέον ἤδη στάδιον βεκλάμας ἀνοίγεται καὶ ὁ μέλλον βιογράφος ἀποκάμνει πλέον συγχομίζων περισσὴν τὴν ὕλην. Ὁ φοιτητικὸς βίος, λογίδια πρὸς ἐπίδοκιμασίαν ἢ ἀποδοκιμασίαν καθηγητοῦ, μέλος ἐπιτροπῆς ἵνα παραστῇ πρὸ τοῦ Ὑπουργοῦ πρὸς εἰσαγωγὴν ἢ κατάργησιν τούτου ἢ ἐκείνου τοῦ μαθήματος, λόγοι σπουδαιότεροι ἐν συλλαλητηρίοις ἵνα εἰσέλθῃ ἡ πολιτεία εἰς τὴν κανονικὴν τροχίαν τῆς, ἀπ' ἧς ὁ Πρωθυπουργὸς ἢ ἡ Βουλὴ τὴν ἐξήγαγον, λόγοι ἐπικηδεῖαι εἰς τὸν θάνατον τούτου ἢ ἐκείνου τοῦ συμφοιτητοῦ, λόγοι πανηγυρικοὶ διὰ τὴν εἰς Ἀθήνας ἀφίξιν τῶν Κινέζων φοιτητῶν, ἀπέλευσις εἰς χώρας ξένας ὅπου ἑορταί πανεπιστημιακαί, πρόσληψις ὡς βοηθοῦ ἢ παρασκευαστοῦ ὑπὸ καθηγητοῦ, ἐτι συμ-

μετοχὴ εἰς Φιλαρμονικὰς ἐταιρίας καὶ λαμπρὰ ἐπίδειξις τοῦ καλλιτεχνικοῦ αὐτοῦ ταλάντου ἐν συναυλίαις δημοσίαις, ἀνάμιξις εἰς φοιτητικούς συλλόγους διαλυομένους καὶ ἀνασυνισταμένους, ἡ ἐπίσημος αὐτοῦ εἰσὸς εἰς τὸν κόσμον εἴτε ἐν τῷ χορῷ τοῦ Παρνασσοῦ, εἴτε ἐν συγγενικῇ οἰκογενείᾳ, ἔνθα τὸ πρῶτον καὶ ἐφόρεσε φράκον πρὸς χαρὰν τῶν γονέων καὶ τέλος αἱ ἐξετάσεις αὐτοῦ, ἐν αἷς λαμβάνει πάντοτε ἄριστα καὶ τὸ ὀλιγώτερον λίαν καλῶς, ὥς νὰ μὴ ἐδίδοντο ποτὲ κατώτεροι ἐν τῷ Πανεπιστημίῳ βαθμοί. Οἱ φίλοι συγχαίρουσιν αὐτόν, ἡ πατρίς ἀγάλλεται καὶ οἱ εὐτυχεῖς ἐν ταῖς ἐπαρχίαις γονεῖς στέλλουσιν ἄδρον τὸ χρῆμα. Τέλος ἡ μετάβασις εἰς τὴν Ἑσπερίαν· εἰς τὸν σταθμὸν παρέστησαν οἱ γονεῖς, οἱ συγγενεῖς, οἱ φίλοι, τινὲς συνώδευσαν αὐτόν καὶ μέχρι Πατρῶν ἀπεκδεχόμενοι τὰ βέλτιστα παρὰ τοῦ νεαροῦ λογίου. Κατετάχθη ἔξω εἰς τὴν δεινὰ ἢ δεινὰ σχολὴν καὶ ἐν διαγωνισμῷ τῶν ξένων ἤρριστευσεν αὐτός ὁ Ἕλλην. Καὶ ἐγένετο γνωστός καὶ εἰς τοὺς ξένους καὶ διεκρίθη κατὰ τὴν κηδεῖαν τοῦ Γαμβέτα κρατῶν αὐτὸς ἐξ ὅλων τὸν στέφανον τῶν Ἑλλήνων καὶ ἐμονομάχησε χάριν τῆς τιμῆς τῆς Ἑλλάδος πάντοτε, λαβὼν σπαθισμὸν ἐπὶ τοῦ πύλου του, ὅστις παρ' ὀλίγον θὰ τοῦ συνέτριβε καὶ τὴν κεφαλὴν, καὶ ἐγένετο καὶ ἐκεῖ πρόεδρος δὲν ἐνθυμούμαι τίνος σωματείου, τοῦ ὁποῦ ἡ ἡμερὶς δημοσιεύει καὶ τὴν εἰκόνα του. Καὶ τέλος ἂν δημοσιεύσῃ καὶ ἐκεῖ ἐναίσιμον διατριβὴν, ταῦτα καὶ ταῦτα ἔγραψεν ὁ «Μικρὸς Ταχυδρόμος» τοῦ Μομπελιῆ ἢ «Αἱ Νεαὶ Εἰδήσεις» τῆς Ἰένας ὑπὲρ τῆς πραγματείας τοῦ σοφοῦ ξένου. Καὶ ἐπανερχεται πάλιν δικηγόρος ἢ ἱατρὸς τέλειος καὶ ἡ Πατρίς ἀπέκτησεν ἐξοχὸν ἐπιστήμονα καὶ τὰ μετὰ ταῦτα πλέον μεταβαίνουν εἰς τὸν κύκλον τῆς τακτικῆς βεκλάμας περὶ ἧς ἄρτι ὠμίλησα.

Ἰδοὺ ἐν ἀτελεστάτῃ σκιαγραφίᾳ ἡ πορεία τοῦ νέου Ἑλληνος ἐκ τῶν μικρῶν κοινωνικῶν διαφορῶν τῆς Νέας Ἐφημερίδος. Ἄν εἰς ταῦτα προσθέσῃτε τὰς ἀφίξεις καὶ ἀναχωρήσεις, τοὺς χοροὺς καὶ τὰ γεύματα, τοὺς θανάτους καὶ τὰς κηδεῖας, τὰς συναναστροφὰς καὶ τὰς συναθροίσεις θὰ ἔχητε σύνολον φωτεινὸν τοῦ σημερινοῦ ἡμῶν κοινωνικοῦ βίου, ὃν αὐτὴ ἡ κοινωνία ἐπιβάλλει τῷ φίλῳ κ. Καμπούρογλῳ.

Ἦθελε μακρὰν μὲ παρασύρει ὁ λόγος ἂν ἐκτὸς τῆς κοινωνικῆς ρεκλάμας, ἣν ἀνέπτυξα ἀνωτέρω προέβαινον εἰς τὴν εξέτασιν τῆς ἐπιστημονικῆς καὶ πολιτικῆς ρεκλάμας. Ἡ τελευταία ἐκδηλοῦται πολυχῶς διὰ τῶν δημοσιευμένων λόγων ἐν ταῖς ἐπαρχίαις καὶ ἐν τῇ Βουλῇ, δι' ἀναπτύξεως ἐπερωτήσεων πολλάκις μὴ ἀκουσμένων, διὰ τηλεγραφημάτων ἐκ τῶν ἐπαρχιῶν ἢ πρὸς τὰς ἐπαρχίας ἐπὶ ἀφορμαῖς μυρίαῖς.

Ἡ δὲ ἄλλη, ἡ ἐπιστημονικὴ προσέλαβε τελευταίως ἐπικινδύνους διαστάσεις. Ἄλλοτε ὑπέθεσκειν ὑπὸ τὸν τύπον βιβλιογραφικῶν γραφομένων ὑπὸ τῶν ιδίων συγγραφέων τῶν βιβλίων, σήμερον ἐξερράγη φανερὰ εἴτε ὑπὸ τὸν τύπον συνεντεύξεων γραφομένων ὑπ' αὐτῶν τῶν ὑμνουμένων, εἴτε ὑπὸ τὸν τύπον ἄρθρων μακρῶν ἐν ταῖς στήλαις οὐχὶ πασῶν, τὸ λέγω πρὸς τιμὴν τῶν, τῶν ἐφημερίδων. Καὶ δυστυχῶς ἐπ' ἐσχάτων ἀνεπέτασαν τὴν σημαίαν τῆς τοιαύτης ἀηδοῦς ρεκλάμας αἱ σεμνότεραι καὶ θετικώταται τῶν ἐπιστημῶν. Ὡς δ' ἔλεγεν εἰς τῶν εὐφρεστερῶν ἡμῶν λογίων ἂν ἐπεκταθῇ κατ' ἀναλογίαν τὸ εἶδος τοῦτο τῆς ρεκλάμας καὶ ἐπὶ τὰς τέχνας καὶ τὴν βιομηχανίαν δὲν θὰ ἔχωμεν πλέον ἐφημερίδας ἱκανὰς διὰ νὰ τὰς δημοσιεύσωσιν.

Ἀλλὰ δὲν προχωρῶ ἐπὶ τοῦ θεματός τούτου διότι λυποῦμαι βλέπων πραγματικῶς παρεκτρεπομένους ἐπιστήμονας νεαροὺς, ἀφ' ὧν ἄλλοι ἀνέμενεν ὁ ἐπιστημονικὸς ἡμῶν κόσμος.

Ἀλλ' ἂν λύπη καταλαμβάνει πάντα διὰ τὴν παρεκτροπὴν ταύτην τῶν ἐπιστημόνων, τί δύναται τις νὰ εἴπῃ περὶ τῆς πρὸς ρεκλάμας τάσεως τῶν δημοσίων λειτουργῶν; Ἡ ἐκπλήρωσις καὶ μόνη τοῦ καθήκοντος, ἐφ' ἣ ὠρίσθησαν οὗτοι καὶ δι' ἣν ἀμείβονται ὑπὸ τῆς πολιτείας θεωρεῖται σήμερον πλέον ὥς ἑκτακτὸν τι, καὶ οὕτως ἀναγινώσκουμεν καθ' ἑκάστην ἐπαίνους ἀηδεῖς ἀπὸ τοῦ χωροφύλακος ἢ τοῦ ἀστυφύλακος τοῦ συλλαβόντος τὸν λωποδύτην μέχρι τοῦ νομάρχου τοῦ ἐξεληθόντος εἰς ἐπιθεώρησιν, ἀπὸ τοῦ γραφέως τοῦ εὐχαριστοῦντος ἐν τῇ Ἐφορῇ τοὺς προσερχομένους πολίτας μέχρι τοῦ τμηματάρχου τοῦ μένοντος μέχρι προκηχωμένης ὥρας εἰς τὸ γραφεῖόν του, ἀπὸ τοῦ διδάσκοντος τοὺς παῖδας τοῦ δημοτικοῦ διδασκάλου μέχρι τοῦ ἀσκούντος τοὺς ἀκαδημαϊκοὺς πολίτας καθηγητοῦ. Καὶ περιγράφονται πλέον καὶ αὐτοὶ οἱ ἐπὶ τῆς Ἀκροπόλεως ἄπλοῖ περιπάτοι καὶ αἱ μέχρι Φαλήρου ἐκδρομαὶ καὶ τὸ κακὸν προухώρησε μέχρι τοῦ ἀπροσπελάστου καὶ ἱεροῦ τῆς Θέμιδος βωμοῦ. Καὶ χάριν αὐτοῦ, χάριν ὀλίγου λιθανωτοῦ παραδίδονται τὰ μυστικά τοῦ κράτους καὶ ἀνοίγονται αἱ κρύφιοι τῆς ἀνακρίσεως βιβλίαι, ἀδιάφορον ἂν προέρχωνται ἀνυπολόγιστοι ζημίαι.

Θὰ ἦτο τὸ θέμα ἀνεξάντλητον ἂν ὠμίλου ἀκόμη καὶ περὶ τῆς θεατρικῆς ρεκλάμας, καὶ διὰ τοῦτο τελειῶν μὲ τὸ τελευταῖον εἶδος τῆς ρεκλάμας τῶν ἐπιγραφῶν τῶν ἐμπορικῶν καταστημάτων. Διότι ρεκλάμα εἶναι καὶ τοῦτο καὶ ρεκλάμα ζωντανὴ καὶ λαλοῦσα, ἥτις ἔλκει ἀπὸ τῆς ἀρχαιότητος τὴν καταγωγὴν. Καὶ οἱ μὲν ἀρχαῖοι εἶχον συνηθέστερα ἀντὶ τῶν ἐπιγραφῶν τὰ σύμβολα, ἐν Πομπηΐ δὲ ἀπαντῶσι παντοῖαι παραστάσεις ὡς ἡ τοῦ καπῆλου τοῦ ἔχοντος πρὸ τοῦ καταστήματος Βάκχον χύνοντα ἐξ ἀσκοῦ οἶνον εἰς ἀγγεῖον, ἢ τοῦ οἶνοπώλου τοῦ ἔχοντος ἐν ἀναγλύφῳ παραστάσεις δύο Φρύγας κρατοῦντας ἀνηρτημένον ἀπὸ ζύλου φερομένου ἐπ' ὤμων πελωρίαν λήκυθον οἶνου. Σήμερον δ' ὑπάρχουσι συμβολικαὶ παραστάσεις πρὸ τῶν καταστημάτων, ἀλλὰ παρ' ἡμῖν ὀλίγον εἶναι διαδεδομέναι, αἱ δ' ἐπιγραφαὶ τῶν ἐμπορικῶν καταστημάτων, ξενοδοχείων καὶ αἱ τοιαῦται ἐν γένει ὁμοιάζουσι καὶ αὐταὶ τὰς ἐν ταῖς ἐφημερίδι δημοσιευόμενας. Μονότονοι, πενιχραὶ τὸ πλεῖστον, ἀνὲν καλαισθησίας, πολλάκις μὲ μεγάλῃν δόσιν ἰνδικοῦ ἢ μέλανος χρώματος, καταστρέφουσι τοὺς τοίχους καὶ τὰ μαρμαρα τῶν οἰκοδομῶν, δὲν ἔχουσι δὲ νὰ ἐπιδείξωσι τὸν ἰδιόζοντα ἐκεῖνον τύπον τῶν ἐν ταῖς εὐρωπαϊκῇς πόλεσιν, ἔστω καὶ τετάρτης τάξεως. Ἐπειτα ἐκείνη ἡ μανία τῆς Γαλλικῆς γλώσσης διαστρεφόμενης καὶ ὑπὸ ἀδεξίων ζωγράφων κακογραφουμένης, ἥτις προκαλεῖ τοὺς γέλωτας. Μοῦ ἔρχεται εἰς τὸν νοῦν ἐπιγραφὴ ἐξ Ἀγρινίου ἐπὶ τοῦ μόνου δὲ ἐκεῖ ξενοδοχείου Hôtel de Sommeil l'Acheloe, ἥτις ἐννοεῖται ἐκ τῆς ἑλληνικῆς τῆς παρατιθεμένης ὅτι σημαίνει «Ξενοδοχεῖον ὕπνου ὁ Ἀχελῶος» καὶ ἥτις ἀδελφούται μὲ τὴν μέχρι πρὸ ὀλίγου ἐτι ὑπάρχουσαν ἐπὶ ἐστιατορίου παρὰ τὴν παλαιὰν ἀγορὰν Hôtel de restaurant καὶ μὲ τὴν παλαιότεραν ἐκεῖνην Hôtel de Muson, δηλαδὴ ξενοδοχεῖον τῶν Μουσῶν.

Ἐν ταῖς ἐπιγραφαῖς ἡμῶν τὰ πάντα εἰσὶ μεγάλα. Grand Café, Grand Restaurant, Grand Hôtel, ἀνέγνωσα δὲ ποτε καὶ Grand Lycée. Διατί; σὺς βεβαιῶ ἅτι δὲν ἡδυνήθην νὰ τὸ ἐννοήσω, ἀλλὰ φαίνεται ὅτι ἡ ἀσθένεια αὕτη τῶν μεγαλείων εἶναι ἐπιδημική, ἀροῦ παρὰ τὸ Δημαρχεῖον ὑπάρχει ἄνωθεν ἐνὸς καὶ μόνου τροχοῦ ἢ ἐπιγραφὴ «Μέγα Τροχεῖον». Πρόκειται, διὰ νὰ σὺς κάμω νὰ ἐννοήσητε, περὶ τροχιστοῦ μαχαίριων, καὶ τὸ τροχεῖον ἐν νέχ ἐκδοχῇ τοῦτο σημαίνει. Διατί ὅχι; Μήπως ἐν Ζακύνθῳ δὲν ἀνέγνωσα τὴν ἐπιγραφὴν Φάβροποιὸς δηλοῦσαν τὸ μαχαίρειον σιδηρουργοῦ, Φάβρου ἐκεῖ κατὰ τὸ Ἰταλικὸν κοινῶς λεγομένου, ἢ μήπως ἐδῶ παρὰ τὸ Χρμεῖον δὲν ἀνεπέτασε τελευταίως τὰς πύλας τοῦ τὸ Γανοποιεῖον ἢ Τρίπολις, καὶ δὲν ὑπάρχει παντὶ ὁρατὸν τὸ γνωστὸν Τορνεῖον παρὰ τὴν παλαιὰν βρύσιν τοῦ Καλαμιώτου ἐνταῦθα.

Ὁ Ἀσμοδαῖος ἄλλοτε εἶχε δημοσιεύσει σειρὰν ἐπιγραφῶν Ἀττικῆς ἀνεκδότων, ὡς τὰς ἀπεκάλει, περιέργων ἀληθῶς καὶ τὴν σύνθεσιν καὶ τὴν ὀρθογραφίαν. Ἐνθυμοῦμαι τὸν Ἀδελλοποιὸν ὅστις ἐμεινεν ὀνομαστός, καὶ τὸ μπαρμπεροπωλεῖον ἢ Καλλονή, καὶ τὸ ἐπιπλοστάσιον καὶ τὸν χαλκοποιὸν τὸν

συνάδελφον τοῦ σημερινοῦ γανοποιοῦ, καὶ τὸν κολο-
νοποῖον καὶ τὸν κεφαλοποδαρομάγειρον. Ἀλλ'
ιδιάζουσιν ὁμοῦ συλλογὴν ἐπιγραφῶν δύναται νὰ
παράσχη εἰς τὸν ἐρευνητὴν ἡ Κέρκυρα. Δὲν ἤξεύρω
διατί, ἀλλ' ἐκεῖ ἀληθῶς αἱ ἐπιγραφαὶ εἶναι πρωτό-
τυποι. — Ἐν πρώτοις ἐκπλήττει ἀπὸ πρώτης ὄψεως
τὸν θέλοντα νὰ παρατηρήσῃ ἡ σύνθεσις τῶν ἐπι-
γραφῶν. — Ἐμπορευματοπωλεῖον, Συμβολαιογρα-
φεῖον καὶ Χαρτοσημοπωλεῖον, Ἀτμοζυμαροποιεῖον,
Ἐφιππιποῖός, ἐπιπλοκοσμήτωρ καὶ κιθωτοποῖός
καὶ ἂν θέλετε καὶ γαλλικὰ τῶν τελευταίων *sellier*,
tapisserie et bahutier, μεταλλουργικοπωλεῖον καὶ
μεταλλουργεῖον (πρόκειται περὶ καταστημάτων πω-
λούντων σιδηρικά). Ζυθοπνευματοπωλεῖον καὶ πνευ-
ματοζυθοπωλεῖον, ἄλευρομανεστροπωλεῖον, πνευμα-
τοκαπνοπωλεῖον, βιβλιοπωλοπαντοπωλεῖον, κα-
πνοσινοπνευματοπωλεῖον, ὀπωροπαντοπωλεῖον, ἄ-
λευροαρτομανεστροποιεῖον, οἶνοπνευματοκαφενοπαν-
τοπωλεῖον καὶ τὸ ἄκρον ἄκρον μαγειροσινοαρτοπω-
λεῖον ἐνθα ἡ τελευταία σύνθεσις ἀρτοπωλεῖον καὶ
οἶνοπωλεῖον ἔχει τὸν τόπον τῆς, ἐπεθύμουν ὅμως
καὶ πιστεύω καὶ σῆς μετ' ἐμοῦ νὰ μάθωμεν τί ἄρα
σημαίνει καὶ πῶς δικαιολογεῖται τὸ μαγειροπω-
λεῖον. — Ἐχομεν ὅμως καὶ ἄλλας πρωτοτύπους ἐπι-
γραφάς, ταύτας ὅχι παραδόξους τὴν σύνθεσιν·
ορειχχλειεῖον, ἐπιστολεῖον ἀντὶ ταχυδρομείου καὶ
οἰκοτροπῇ Ἰουλίᾳ, ὅπερ ἐκ τοῦ παρατιθεμένου Γερ-
μανικοῦ δύναται νὰ ἐννοηθῇ, *Privat-pension*
Julia καὶ γυναικεία πιλοκοσμήτωρ ἐκ Φλωρεντίας
καὶ ἄλλαι τοιαῦται. Ἀλλὰ λησμονῶ καὶ τὴν ἐξῆς
«Νέου εἶδους τζιντζιμπροποιεῖον· ἐξέρχονται δρο-
σεραὶ ἐκ τοῦ φρέατος» αἱ τζιντζιμπίραι δηλαδή.
Ἡ ἀκόμη «Βαρφεῖον καὶ ἐκτύπωσις καὶ ἀραιρέσω
ἀπ' αὐτῶν πάσης τύχης πεσοῦσης κηλίδος» ἥτις
ἐνθυμίζει τὴν παλαιότεραν ἐκείνην «Ἰχθύος φαγεῖν
ἀνθρώπους πιασμένους στὸ κάστρο τῆς Κέρκυρας».
Ἀν ὅμως ἡ ἐνωσις τῶν ἐπαγγελματικῶν γραμμα-
τικῶς ἐκπλήττει ἐν Κερκύρᾳ, πολὺ ὅμως θὰ φιλο-
σοφῆσεται ἐπὶ τῆς ἐξῆς ἐπιγραφῆς εὐρισκομένης ἐν
κεντρικῇ ὁδῷ τοῦ Πειραιῶς «Κατασκευὴ ὀργάνων,
κιθάρας, μανδολίνων καὶ ἐτέρων. Φέρετρα εἰς τιμὰς
συγκραταβατικάς». Ὁ θάνατος καὶ ἡ ζωὴ ἐκεῖ
ἀδελφωμένα, ἡ χαρὰ καὶ ἡ λύπη ἡνωμένα ἐπὶ τῆς
ἐπιγραφῆς ἐνὸς ζυλουργεῖου.

Περιοργότατα ἐν ταῖς ἐπιγραφαῖς τῶν καταστη-
μάτων εἶναι τὰ προσκολλώμενα ὀνόματα. Ἀρῆκεν
ἐποχὴν τὸ παρὰ τὸ Ὠδρεῖον οἶνοπωλεῖον, ὅπερ ἔτι
καὶ νῦν ὑφίσταται καὶ ὅπερ ἔφερε τὸν περιεκτικὸν
τίτλον Ψυχῆς Ἱατροῖον. Εὐρίσκω δὲ σήμερον τὸ
ἀντίστοιχον αὐτοῦ ἐν Πάτραις «πνευματοπωλεῖον
ὁ Βίκτωρ Οὐγκῶ» μετὰ τῆς εἰκόνος τοῦ μεγάλου
ποιητοῦ καὶ ἐν μικρᾷ πινακίδι ἐντός, κάτωθι καὶ
πάλιν τῆς εἰκόνος τὸ «οὐ γὰρ ὑπάρχει ἀνώτερον
πνεῦμα». Ἡ δὲ σημαίνει πολὺ ἢ ἐν Σύρῳ ἐπὶ κου-
ρεῖου φερομένη ἐπιγραφή «κουρεῖον ἡ ὑπομονή».

Ἀλλ' ἔχομεν καὶ παραδόξως Καφενεῖον ἡ Χα-
ρις καὶ ἡ ἀλήθεια, κρεωπωλεῖον ἡ δικαιοσύνη μετὰ
πλάστιγγος ἐξωγραφημένης, κουρεῖον τὸ γεροντο-
μπούμπουκο, ζαχαροπλαστεῖον ὁ Δουμάς ἐν Ζακύν-
θῳ, οἶνοπωλεῖον ὁ Γάστων ἐν Γαστούνη παρὰ τὸν

σιδηροδρομικὸν σταθμὸν ὀρεκτὸν εἰς τοὺς ταξιδευ-
οντας διὰ τοῦ σιδηροδρόμου, ποτοπωλεῖον ὁ Ἀλέ-
κτωρ ἐν Κερκύρᾳ ἐκ τούτου, ὅτι ἅμα φωνήσῃ ὁ
ἀλέκτωρ ἀνοίγει τὸ κατάστημα εἰς τοὺς εἰσερχο-
μένους εἰς τὴν πόλιν χωρικούς, μαστιχοπωλεῖον ἡ
Σφίγγα, σφαιριστήριον ὁ Ἀπόλλων, παντοπωλεῖον
τῶν φιλοκαλοκαγάθων ὁμοίως ἐν Κερκύρᾳ, λαχνο-
πωλεῖον ὁ Ναβουχοδονόσωρ καὶ «καφέ-σαντάν αἱ
Ἀττικαὶ νύχται» ἀμφοτέρω ἐκ Πατρῶν. Καὶ ἐπειδὴ
πρόκειται περὶ Πατρῶν θὰ σᾶς παραθέσω δύο ἐπι-
γραφὰς ἐμπορικῶν αὐτόθι καταστημάτων ὡς κα-
τακτεῖδα: «Κατασκευάζονται στέφανοι τεχνητοὶ
καὶ ἄνθη διὰ κηδείας καὶ τὰς ἐπαρχίας». «Ἐμπο-
ρικὸν κατάστημα. Διάφορα εἶδη δεσποινίδων».

Εἶπον πολλὰ ἀκόμη νὰ διεξέλθω ὡς τὴν ρεκλά-
μαν ἐπὶ τῶν τάφων, τὴν ρεκλάμαν ἐπὶ τῶν κη-
δεῶν, τὴν ρεκλάμαν τῶν Συλλόγων, ἀλλὰ δὲν μένει
πλέον καιρὸς, ἐκτός δὲ τούτου μετὰ τινος τῶν τε-
λευταίων κωλύομαι καὶ ἐκ συγγενείας. Εἰς τὸ ζή-
τημα δὲ τῆς ρεκλάμας τῶν Συλλόγων κύριον μέρος
θὰ ἀπετέλουν καὶ αἱ ἐπιγραφαὶ τῶν ἐν τοῖς Συλλό-
γοις ἀναγνωσμάτων. Περί τοῦ τελευταίου τούτου
ἐννοεῖται εὐκόλως τὸν λόγον τῆς ὑπεκφυγῆς μου.
Εἶναι ὁ ρόθος μὴ φοροῦντες τὸν πῖλόν σας, ὅπως
ἐξέλθῃτε ἐντεῦθεν μετὰ τὸ πέρας τοῦ ἰδικοῦ μου
ἀναγνώσματος εἴπητε ὅτι καὶ ἐν τούτῳ ὑπῆρχεν ἡ
ρεκλάμα, διότι ἡδύνατο καλλίτερον νὰ ἐπιγραφῇ:
«μία ὥρα νυσταγμοῦ ἀνεκτικοῦ ἀκροατηρίου». Δὲν
ἔχει οὕτως;

MIX. Π. ΛΑΜΠΡΟΣ

ΣΚΗΝΑΙ ΤΟΥ ΝΕΑΝΙΚΟΥ ΒΙΟΥ¹

ἐπὶ Ἐγγ. Μόργερ, κατὰ μετάφρ. Ἐ. Α. Ροῖδου

Ο ΓΕΡΩΝ ΑΛΛΟΤΙΝΟΣ

Ἡ νέα κόρη δὲν ἡδυνήθη νὰ καταστείλῃ με-
διάμα παρατηροῦσα τὴν ιδιόρρυθμον ἐνδυμασίαν τοῦ
πρεσβύτου ἐκείνου, ὁμοιάζοντος ποιμένα κωμικοῦ
μελοδράματος.

— Δυστυχῶς δὲν ἤξεύρω νὰ χορεύω, ἀπήντησε
μὲ μεγάλην εὐγένειαν.

— Δὲν ἤξεύρετε νὰ χορεύετε! εἶπεν ὁ γέρον ἀνα-
τείνων τοὺς βραχίονας εἰς Οὐρανόν. Τοῦτο εἶναι
ἀπίστευτον . . . ἐγὼ ἤξευρα νὰ χορεύω πρὶν μάθω
νὰ διαβάζω.

— Καὶ ὅμως εἶναι ἀληθέστατον ὅτι δὲν ἤξεύρω
νὰ χορεύω, τοῦλάχιστον ὡς χορεύουν σήμερον ἐδῶ.

— Τότε οὐτ' ἐγὼ, ἔσπευσε νὰ εἴπῃ ὁ γέρον . . .
Σήμερον τὸ παρακάμνουν, δὲν χορεύουν, ἀλλὰ χο-
ροπηδοῦν . . . Ὅπως καὶ ἂν ἦναι δὲν ἐλησμόνησα
ἀκόμη τὰς κινήσεις τῆς καθόλειας . . . καὶ μὲ αὐ-
τὴν τὴν μουσικὴν, ὅπου παίζει τώρα, εἶμαι βέβαιος
πῶς θὰ τὰ καταφέρωμεν. Ἀν θέλετε λοιπόν, ἡμ-
ποροῦμεν νὰ δοκιμάσωμεν.

— Ὅχι, κύριε, σᾶς εὐχαριστῶ . . . ἀπεκρίθη
ἡ νέα κόρη, δὲν ἐμβόηκα ἐδῶ μὲ σκοπὸν νὰ χορεύσω.